

**Vadlīnijas
sociālā rehabilitācijas pakalpojuma
organizēšanai pusceļa mājā personām ar
garīga rakstura traucējumiem**

Satura rādītājs

1. Sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pusceļa mājā mērķis un darbības apraksts	3
2. Starpprofesionāļu komandas darbības apraksts.....	4
3. Klientu pieteikšanās un novērtēšana pakalpojuma saņemšanai	6
5. Patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas metodoloģiskais ietvars.....	7
6. Patstāvīgās dzīves prasmju apguves procesā izmantojamās metodes.....	9
7. Sadarbības veidošana ar citām institūcijām un privātpersonām.....	11
6.1. Sadarbība ar pašvaldības sociālo dienestu, kurš pēc pakalpojuma sniegšanas izbeigšanas, nodrošina atbalstu klientam	12
6.2. Sadarbība ar klienta piederīgajiem	13
6.3. Sadarbība ar sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzējiem.....	13
1. pielikums	14
2.pielikums	15
3.pielikums	16
4.pielikums	25

IEVADS

Vadlīniju „Vadlīnijas sociālā rehabilitācijas pakalpojuma organizēšanai pusceļa mājā personām ar garīga rakstura traucējumiem” (turpmāk – vadlīnijas) mērķis ir sniegt metodiskos ieteikumus sociālo pakalpojumu sniedzējiem, kuri nodrošina sociālās rehabilitācijas pakalpojumu personām ar smagiem vai ļoti smagiem (II un I invaliditātes grupa) garīga rakstura traucējumiem pusceļa mājā (turpmāk – pakalpojums), lai uzlabotu vai atjaunotu minētās mērķa grupas patstāvīgai dzīvei nepieciešamās pašaprūpes iemaņas un dzīves prasmes, veicinātu patstāvīgas dzīves uzsākšanu sabiedrībā un iekļaušanos darba tirgū.

Vadlīnijas izstrādātas, balstoties uz to izstrādes laikā spēkā esošiem sociālās politikas attīstības plānošanas¹ dokumentiem un normatīvajiem tiesību aktiem, kā arī esošo pieredzi, kura līdz vadlīniju izstrādei ir uzkrāta valsts sociālās aprūpes centru (turpmāk – VSAC)² pusceļa mājās un psihiatrijas pakalpojumu sniedzēju institūcijās³.

Iemaņas patstāvīgai dzīvei, tai skaitā dzīvei grupu mājā (dzīvoklī), klienti, kuri atrodas ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijās, apgūst VSAC filiālēs izveidotājās pusceļa mājās. Vienlaikus pakalpojums daļēji tiek nodrošināts arī tajās VSAC filiālēs, kurās nav atsevišķi izveidotas pusceļa mājas, bet klientiem ir nepieciešams apgūst pašaprūpes iemaņas un dzīves prasmes. Būtiskākais minētajā procesā ir apzināt esošo klientu motivāciju un potenciālu pastāvīgās dzīves uzsākšanai un izveidot nepieciešamo infrastruktūru pakalpojuma nodrošināšanai.

Viena no vadlīniju sastāvdaļām ir ieteicamais patstāvīgai dzīvei nepieciešamo pašaprūpes iemaņu un dzīves prasmju apgūšanas apraksts - patstāvīgās dzīves prasmju apguves programma (turpmāk – programma). Programmā iekļautās komponentes var tikt papildinātas atbilstoši katra pakalpojuma sniedzēja specifikai un klientu vajadzībām. Īstenojot programmu, jāņem vērā, ka, personas ar garīga rakstura traucējumiem ir gan personas ar psihiskiem traucējumiem, gan personas ar intelektuālās attīstības traucējumiem⁴. Abām minētajām grupām ir atšķirīgas vajadzības un prasmju apgūšanas spējas, līdz ar to, nodrošinot patstāvīgās dzīves prasmju apguvi, vēlams veidot atsevišķas nodarbību grupas abu mērķa grupu klientiem. Apmācība ir individualizēta, praktiska, orientēta uz katra indivīda vajadzībām un spējām, katrai apmācības tēmai atvēlot tik ilgu laiku, cik tas ir nepieciešams, lai sasniegtu plānoto rezultātu.

1. Sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pusceļa mājā mērķis un darbības apraksts

Pusceļa māja ir sociālās rehabilitācijas institūcijas vai ilgstošas sociālās aprūpes un rehabilitācijas institūcijas (turpmāk – SAC) struktūrvienība, kurā personām ar garīga rakstura traucējumiem (turpmāk – klients) nodrošina mājokli, sociālo rehabilitāciju, pašaprūpes iemaņu un patstāvīgās dzīves prasmju apguvi vai nostiprināšanu, lai klients ar pašvaldībā nodrošināto speciālistu atbalstu uzsāktu patstāvīgu dzīvi sabiedrībā.

Pakalpojums organizējams, pietuvinot tā saturu un sniegšanas vidi patstāvīgas dzīves apstākļiem, t.sk. sniedzot pusceļa mājas pakalpojumu atsevišķā (no SAC teritorijas nodalītā) ēkā. Ja pakalpojuma klientus nav iespējams izvietot atsevišķā ēkā, tad pakalpojuma

¹ Sociālo pakalpojumu attīstības pamatnostādnes 2014.–2020.gadam, apstiprinātas ar Ministru kabinets 2013.gada 4.decembra rīkojumu Nr. 589 (prot. Nr. 61 56.§)

² VSAC „Vidzeme”, VSAC „Latgale”, VSAC „Kurzeme”, VSAC „Zemgale” pusceļa mājas

³ V.Rodins, I.Kalniņa, J.Jeremejeva, S. Pakalne, I.Dzervane, M.Grīva, T.Krivcova, L.Grigorjeva, I.Sņikere, E.Apine, V.Melne. Rokasgrāmata „Psihosociālās rehabilitācijas programma „Patstāvīgā dzīve psihiatrijas pakalpojumu lietotājiem””, 2006.g.

⁴ Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 1.panta 30.punkts

sniegšanas telpām jābūt nodalītām no telpām, kurās tiek sniegts vispārīgais SAC pakalpojums (tai skaitā ar atsevišķām ieejām, ja tas ir iespējams).

Pakalpojuma mērķis ir īstenot sistematizētu pasākumu kopumu, kas nodrošinātu personas sociālās funkcionēšanas spēju atjaunošanu vai uzlabošanu, lai veicinātu klienta iekļaušanos sabiedrībā, tai skaitā darba tirgū vai aktīvajos nodarbinātības pasākumos. Pakalpojuma ietvaros klientam tiek nodrošināta patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas (skat. 3.pielikumu) apgūšana. Programma nav vienīgais instruments klienta sociālās funkcionēšanas spēju uzlabošanai. Papildus programmai pakalpojuma saturā tiek iekļauti citi sociālās rehabilitācijas pasākumi dažādu klientu funkcionālo traucējumu mazināšanai, t.sk. starpprofesionāļu pakalpojumi (logopēda, audiologopēda, fizioterapeita, ergoterapeita u.c.) konsultācijas.

Pakalpojuma saņēmēju mērķa grupa ir pilngadīgas personas darbības vecumā ar smagiem vai ļoti smagiem (II vai I invaliditātes grupa) garīga rakstura traucējumiem, kurām nav pietiekošas vai ir zudušas patstāvīgai dzīvei nepieciešamās sociālās prasmes (pašaprūpes iemaņas, pastāvīgas dzīves prasmes un darba prasmes), bet ir novērojams potenciāls to atgūšanai.

Ņemot vērā ka, pensijas vecumu sasniegušām personām jaunu prasmju apgūšana var būt apgrūtināta veselības stāvokļa dēļ, šīs personas nav uzskatāmas kā pakalpojuma primārā mērķgrupa, taču, ja kādai vecuma pensiju sasniegušai personai ir pietiekoša motivācija un nepieciešamās spējas, viņa nevar tikt diskriminēta un pakalpojums ir jāpiedāvā/jānodrošina.

Pakalpojumu sniedzējs nodrošina klienta vajadzību un spēju novērtēšanu, sociālās rehabilitācijas pasākumu plānošanu sociālās rehabilitācijas plānā un ieviešanu, sadarbību ar pašvaldības sociālo dienestu, lai veicinātu klientam turpmāk piemērotāko sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu saņemšanu pašvaldībā (skat. shēmu 1.pielikumā).

Sociālo rehabilitāciju un patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmu īsteno multiprofesionāla komanda (sīkāk par komandas darbu 5.nodaļā) - sociālais darbinieks, sociālais rehabilitētājs, sociālais aprūpētājs un citi speciālisti atbilstoši attiecīgajai programmas tēmai (piemēram, dažādu specialitāšu praktisko nodarbību vadītāji (kokapstrāde, šūšana, ēdiena pagatavošana u.c.), ergoterapeits, logopēds, mākslas terapeits u.c.).

Programma indikatīvi ir īstenojama viena gada laikā.

2. Starpprofesionāļu komandas darbības apraksts

Pakalpojumu nodrošināšanā starpprofesionāļu komandas (turpmāk – komanda) uzdevums ir:

- veikt individuālu klienta vajadzību un spēju novērtēšanu (t.sk. patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas apjoma noteikšanu);
- izstrādāt individuālās sociālās rehabilitācijas plānu un plānot paredzēto pasākumu veikšanas laika periodu;
- īstenot klienta individuālās sociālās rehabilitācijas plānā iekļauto pasākumus ieviešanu (t.sk. patstāvīgās dzīves prasmju programmas apguve);
- veikt klienta sociālās rehabilitācijas procesa rezultātu novērtēšanu;
- sniegt atzinumu par klienta progresu sociālās rehabilitācijas procesā.

Komanda vienojas par sasniedzamajiem mērķiem un uzdevumiem, par kuriem ikviens uzņemas atbildību atbilstoši savai profesionālajai kompetencei, definē katra dalībnieka pienākumus.

1) sociālā darbinieka pienākumi:

- organizēt klienta spēju un prasmju novērtēšanu;
- organizēt dzīves prasmju apmācības programmas veidošanu un ieviešanu;

- piesaistīt nepieciešamos resursus un uzraudzīt dzīves prasmju apmācības programmas īstenošanu;
- organizēt un vadīt nodarbības dzīves prasmju apgūšanai;
- sadarbībā ar citiem speciālistiem izstrādāt un īstenot klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, mainīt un papildināt to atbilstoši klienta funkcionālo spēju un objektīvo vajadzību izmaiņām;
- organizēt nepieciešamo papildus resursu piesaisti un sadarbību ar citām juridiskām un fiziskām personām;
- nodrošināt procesu vadību pusceļa mājās un procesu dokumentēšanu.

2) sociālā rehabilitētāja pienākumi:

- piedalīties klienta spēju un prasmju patstāvīgi funkcionēt novērtēšanā (spējas būt mobilam, orientēties, izprast drošību, apzināties sevi utt);
- organizēt un vadīt nodarbības sadzīves un patstāvīgās dzīvošanas prasmju apgūšanā un nostiprināšanā, darba prasmju apgūvē;
- novērtēt, vai klientam ir nepieciešams atbalsts, noteikt atbalsta veidu un apjomu;
- ieteikt un palīdzēt izvēlēties darbarīkus, ar kuru palīdzību ir vieglāk veikt dažādus darbus (piemēram, darba rīki ar garākiem/īsākiem rokturiem);
- ieteikt un palīdzēt pieņemt atbilstošākos lēmumus;
- sociālā darbinieka vadībā sadarbībā ar citiem speciālistiem izstrādāt un īstenot klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, mainīt un papildināt to atbilstoši klienta funkcionālo spēju un objektīvo vajadzību izmaiņām.

3) sociālā aprūpētāja pienākumi:

- novērtēt klienta spējas un prasmes veikt savu aprūpi (spējas pagatavot ēdienu, paēst un nokopt galdu, kopt apģērbu un apavus, ievērot personīgo higiēnu, uzkopt telpas utt);
- organizēt un vadīt prasmju un iemaņu apgūšanu sadzīves un pašaprūpes iemaņu apgūšanā un nostiprināšanā;
- novērtēt, vai klientam ir nepieciešams atbalsts pašaprūpē, noteikt atbalsta veidu un apjomu;
- ieteikt un palīdzēt izvēlēties priekšmetus, kas palīdz veikt pašaprūpi (piemēram, tehniskos palīg līdzekļus, speciālās zobu birstes, karotes);
- sociālā darbinieka vadībā sadarbībā ar citiem speciālistiem izstrādāt un īstenot klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, mainīt un papildināt to atbilstoši klienta funkcionālo spēju un objektīvo vajadzību izmaiņām.

4) praktisko nodarbību vadītāju pienākumi:

- novērtēt klienta spējas un prasmes iekļauties nodarbinātības pasākumos;
- organizēt un vadīt prasmju un iemaņu apgūšanu, kuras veicina darba spēju atgūšanu;
- novērtēt, vai klientam ir nepieciešams atbalsts nodarbinātības pasākumos un tā apjomu;
- sociālā darbinieka vadībā sadarbībā ar citiem speciālistiem izstrādāt un īstenot klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, mainīt un papildināt to atbilstoši klienta funkcionālo spēju un objektīvo vajadzību izmaiņām.

5) pakalpojuma sniegšanā iesaistīto citu speciālistu (ergoterapeits, logopēds, mākslas terapeits u.c.) pienākumi:

- organizēt un vadīt nodarbības dzīves prasmju apgūšanai;
- sociālā darbinieka vadībā sadarbībā ar citiem speciālistiem izstrādāt un īstenot klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, mainīt un papildināt to atbilstoši klienta funkcionālo spēju un objektīvo vajadzību izmaiņām.

Ja pusceļa mājā nav pietiekošs darbinieku resurss, komanda izvērtē iespējas, kā piesaistīt papildus resursus⁵, tai skaitā, izvērtējot sadarbības iespējas ar dažādām nevalstiskām organizācijām (turpmāk – NVO)⁶ un valsts vai pašvaldību institūcijām.

3. Klientu pieteikšanās un novērtēšana pakalpojuma saņemšanai

Pakalpojumu klients saņem, pamatojoties uz rakstisku iesniegumu SAC direktoram, pēc kura tiek uzsākta klienta piemērotības pakalpojuma saņemšanai novērtēšana. Ja SAC darbinieki, izvērtējot klientu, secina, ka klientam ir potenciāls patstāvīgas dzīves uzsākšanai, bet klients šādu vēlni nav izteicis vai viņam nav pietiekoši daudz informācijas par pakalpojumu, SAC darbinieki sadarbībā ar pakalpojuma sniegšanā iesaistītiem speciālistiem klientu par minēto informē un motivē viņu pakalpojuma saņemšanai.

Novērtējot klientu piemērotību pakalpojuma saņemšanai, multiprofesionālā komanda izvērtē klienta:

- vēlni un spēju iekļauties sabiedrībā, prasmi realizēt sociālās lomas;
- motivāciju un spēju līdzdarboties;
- vēlni un spēju iesaistīties nodarbinātību veicinošos pasākumos vai darba tirgū;
- fizisko attīstību un veselības stāvokli.

Vērtējot klienta iespējas saņemt pakalpojumu, nedrīkst balstīties tikai uz viņam noteiktām diagnozēm, esošajiem ierobežojumiem un medicīniskajām indikācijām. Jāvērtē klienta esošās prasmes un attīstības potenciāls. Izvērtējot klientu, jāņem vērā iepriekšējā dzīves pieredze un motivācija mainīt savu dzīvi, kā arī spēja uzņemties atbildību par pieņemtajiem lēmumiem.

Klientu novērtēšanā var izmantot dažādus informācijas avotus un metodes, piemēram:

1. novērojums;
2. intervija (saruna, jautājumu uzdošana klientam saprotamā veidā);
3. interešu un aktīvās darbības identificēšana un analīze;
4. problēmgadījumu identificēšana un analīze.

Katram potenciālajam pakalpojumu saņēmējam tiek aizpildīta veidlapa „Kritēriji pakalpojuma saņemšanai un patstāvīgās dzīves prasmju vērtējums” (skat. paraugu 2.pielikumā). Ja kopējais punktu skaits veidlapā ir mazāks par 50% no maksimāli iespējamā punktu skaita, pakalpojuma saņemšanu var atteikt.

Novērtējumu veic starpprofesionāļu komanda, nepieciešamības gadījumā piesaistot papildus resursus. Ņemot vērā to, ka katram klientam tiek noteikts aprūpes līmenis atbilstoši Labklājības ministrijas finansētā izmēģinājuma projekta „*Priekšlikumi klientu grupēšanai un nepieciešamā pakalpojumu apjoma noteikšanai*” ekspertu piedāvātai metodikai, vērtējot klienta piemērotību pakalpojuma saņemšanai⁷, iespēju robežās izmanto informāciju, kura iegūta minēto līmeņu noteikšanā.

⁵ saskaņā ar Ministru kabineta 2015.gada 16.jūnija noteikumu Nr.313 „Darbības programmas "Izaugsme un nodarbinātība" 9.2.2.specifiskā atbalsta mērķa "Palielināt kvalitatīvu institucionālai aprūpei alternatīvu sociālo pakalpojumu dzīvesvietā un ģimeniskai videi pietuvinātu pakalpojumu pieejamību personām ar invaliditāti un bērniem" 9.2.2.1.pasākuma "Deinstitutionalizācija" īstenošanas noteikumi" 40.2.apakšpunktu plānošanas reģioniem ir tiesības uz pakalpojuma (uzņēmuma) līguma pamata piesaistīt sociālo darbinieku, sociālo rehabilitētāju, sociālo aprūpētāju, ergoterapeitu, logopēdu, psihologu un mākslas terapeitu, kuram ir darba pieredze saskarsmē ar personām ar invaliditāti, lai nodrošinātu kvalitatīvu klientu sagatavošanu patstāvīgai dzīvei.

⁶ Piemēram, jautājumos par seksualitāti var uzrunāt biedrību “Papardes zieds”, jautājumos par pašaprūpes attīstību – “Latvijas Kustība par neatkarīgu dzīvi”, jautājumos par tiesisko aizsardzību – “Resursu centru cilvēkiem ar garīgiem traucējumiem "ZELDA", jautājumos par ugunsdrošību Valsts ugunsdzēsības un glābšanas dienestu u.c.

⁷ veidlapa PILNGADĪGA KLIENTA PAŠAPRŪPES, NEATKARĪBAS UN PATSTĀVĪGĀS DZĪVES PRASMJU IZVĒRTĒJUMA INSTRUMENTS

(http://www.lm.gov.lv/upload/sociala_aizsardziba/sociala_palidziba_pakalpojumi/2015.pdf)

Ja uz pakalpojuma saņemšanu pretendē vairāk klientu, nekā ir iespējams nodrošināt (uz pakalpojuma saņemšanu veidojas rinda), prioritāri pakalpojums nodrošināms tiem klientiem, kuriem ir nepieciešamais atbalsta resurss (piemēram, mājoklis, tuvinieki, dažādi sabiedrībā balstīti sociālie pakalpojumi u.tml.) plānotajā patstāvīgajā dzīvesvietā. Līdz ar to, vērtējot klienta nodrošināšanu ar pakalpojumu prioritārā kārtā, papildus var tikt iekļauti ārējie faktori/jomas:

1. ģimene/tuvinieki (iespējamā atbalsta un vērtību aspekti);
2. pašvaldības, kurā klients plāno uzsākt pastāvīgu dzīvi, resursi sabiedrībā balstītu vispārējo, t.sk. sociālo pakalpojumu nodrošināšanai (pašvaldībā pieejamo sociālo pakalpojumu un veselības aprūpes pakalpojumu raksturojums, to atbilstība klienta vajadzībām);
3. klienta dzīves vietas raksturojums;
4. nodarbinātība vai nodarbinātību veicinošie pasākumi (klienta patstāvīgā dzīvesvietā esošā darba tirgus raksturojums, speciālo pasākumu pieejamība nodarbinātības veicināšanai (piemēram, specializētās darbnīcas, atbalstītais darbs, sociālā uzņēmējdarbība)).

Vērtējot klientu vai piedāvājot klientam pakalpojumu, pakalpojumu sniedzējs definē nosacījumus, pie kuriem klientam pakalpojumu atsaka, nosakot **kontrindikācijas pusceļa mājas pakalpojumu saņemšanai**:

1. fizisko, garīgo un emocionālo traucējumu dēļ klients nespēj veikt pašaprūpi un sociāli funkcionēt;
2. klients nav motivēts attīstīt savas spējas un prasmes, uzņemties atbildību par saviem lēmumiem un uzsākt patstāvīgu dzīvi ar vai bez atbalsta, un šo motivāciju nav iespējams mainīt;
3. klients lieto atkarību izraisošas vielas⁸, kā ietekmē rada paaugstinātu vardarbības risku un apdraudējumu citu personu drošībai, nespēj kontrolēt savu uzvedību.

Pēc patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas uzsākšanas klienta spējas un prasmes vērtē programmas apguves vidusposmā un pabeidzot to, papildinot sākotnējā novērtējuma veidlapā „Kritēriji pakalpojuma saņemšanai un patstāvīgās dzīves prasmju vērtējums” attiecīgās ailes. Ja programmas apguves vidusposmā attiecīgajās ailēs punktu kopskaits ir palielinājies, tiek uzskatīts, ka klientam ir nepieciešamais potenciāls un apmācību turpina. Ja punktu kopskaits paliek nemainīgs vai ir mazāks par sākotnējā novērtējumā iegūto, starpprofesionāļu komanda izvērtē esošo situāciju un lemj par pakalpojuma pārtraukšanu vai turpināšanu. Patstāvīgās dzīves prasmju apguves programma indikatīvi ir īstenojama viena gada laikā.

4. Patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas metodoloģiskais ietvars

Patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas īstenošana ir sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pamatelements. Minētajā programmā tiek ietvertas pamatprasmes, kuras cilvēks savas dzīves laikā iemācās un kuras nodrošina viņam spējas patstāvīgi dzīvot, iekļauties sabiedrībā un darba tirgū.

Pakalpojuma ietvaros nodrošina vismaz šādu patstāvīgās dzīves prasmju attīstīšanu (sīkāk skat. 3.pielikumā):

1. sadzīves un pašaprūpes iemaņu apgūšana un nostiprināšana:
 - 1.1. personiskās naudas izlietojuma plānošana un iepirkšanās;
 - 1.2. ēdiena gatavošana un galda kultūra;

⁸ Šajā gadījumā sākumā jānodrošina atkarības ārstēšana un tikai pēc tam jāvērtē klienta iespējas saņemt pakalpojumu

- 1.3. dzīvojamo telpu un teritorijas uzkopšana;
- 1.4. apģērba mazgāšana, gludināšana un apavu kopšana;
- 1.5. pašaprūpe un personīgā higiēna;
2. prasmju apgūšanu un klienta izglītošanu par šādām tēmām:
 - 2.1. izpratne par darba lomu cilvēka dzīvē, darba attiecībām un darba samaksu;
 - 2.2. orientēšanās apkārtējā vidē, ja šo nepieciešamību nosaka klienta funkcionālais stāvoklis;
 - 2.3. saskarsmes un komunikācijas prasmes;
 - 2.9. ugunsdrošība, elektrodrošība un personas drošība;
 - 2.4. veselība un veselīgs dzīvesveids;
 - 2.7. tiesības, pienākumi un atbildība;
 - 2.5. cilvēka seksualitāte;
 - 2.8. brīvā laika pavadīšana;
 - 2.6. pietiekamu fizisko aktivitāšu un aktīva dzīvesveida nozīme;
 - 2.10. citas prasmes, atbilstoši identificētajām vajadzībām;
3. darba prasmju apguvi, atbilstoši spējām un funkcionālajiem traucējumiem.

Pakalpojuma sniedzējs izvērtē katra klienta iemaņas un prasmes un izstrādā klienta individuālo sociālās rehabilitācijas plānu, lielāku uzmanību veltot to prasmju attīstīšanai, kuras klientam pietrūkst, vienlaikus pārbaudot praksē esošo prasmju esamību un spēju tās pielietot. Klienta apmācības procesa ilgums un intensitāte var atšķirties, tāpat kā apmācības procesā pielietojamās metodes (atkarībā no klienta aprūpes līmeņa, iepriekšējās dzīves un darba pieredzes un vajadzībām utt).

Klientiem, kuriem ir noteikts I un II aprūpes līmenis, darba prasmju apguves komponente ir obligāta. Klientiem, kuriem ir noteikts III un IV aprūpes līmenis, veido izpratni par nodarbinātību, darba attiecībām un darba samaksu, neizvirzot par nākotnes mērķi obligāti iesaistīties darba attiecībās.

Izpratne par darba attiecību veidošanu, attiecīgās dokumentācijas nepieciešamību un sakārtošanu, kā arī konkrēto darba prasmju apguve visveiksmīgāk notiek klientam praktiski iesaistoties darba attiecībās.

Pakalpojuma sniedzējs izpēta klientu intereses un veido darbnīcas, kuras visvairāk atbilst klienta interesēm un spējām. Pakalpojuma ietvaros veidojamas vairākas darbnīcas (piemēram, kokapstrāde, floristika, aušana, datorlietošana utt.), lai klienti varētu pārliecināties par savām spējām iekļauties piedāvātajās aktivitātēs. Tāpat tiek ņemts vērā, klienta potenciāls nākotnē iekļauties darba tirgū. Darbnīcas ir tikai pirmais posms darba prasmju apguvei (skat. paraugu 3.pielikumā), kurā klientam veido izpratni par darba uzdevumiem, veicamo darbu, savstarpējām darba attiecībām. Lai nostiprinātu izpratni par darba tirgus reālo funkcionēšanu, pakalpojuma sniedzējs organizē vizītes pie potenciāliem darba devējiem, motivējot klientu dibināt darba tiesiskās attiecības ar elastīgām darba organizācijas formām, t.sk. daļēju darba laiku un darba uzdevumiem, kas būtu piemēroti personas vajadzībām un funkcionālajam stāvoklim.

Savukārt, lai nodrošinātu darba iemaņu un spēju integrēties darba tirgū konsekventu un kvalitatīvu attīstību, pakalpojuma sniedzējs aktīvi sadarbojas ar Sociālās integrācijas valsts aģentūru, izvērtējot klientu profesionālas pilnveides spējas un piesakot tos profesionālās piemērotības novērtēšanas un profesionālās rehabilitācijas pakalpojumam, kā arī Nodarbinātības valsts aģentūru, izvērtējot iespējas iesaistīt klientus pēc programmas pabeigšanas cilvēkiem ar invaliditāti speciāli mērķētos nodarbinātības pasākumos⁹.

⁹ Piemēram, subsidētās darba vietas u.c. pasākumi, detalizētāk – <http://www.nva.gov.lv/vieglilasit/index.php?cid=28>

5. Patstāvīgās dzīves prasmju apguves procesā izmantojamās metodes

Patstāvīgās dzīves prasmju apguves procesā starpprofesionāļu komanda izmanto pēc iespējas daudzveidīgas metodes, nepieciešamības gadījumā tās aizstājot ar efektīvākām un klientu interesēm atbilstošākām.

Personas ar garīga rakstura traucējumiem ar grūtībām uztver teorētisko zināšanu avotus. Daudz vieglāk viņiem ir uztvert un apgūt prasmes, trenējot tās kopā ar kādu no darbiniekiem. Tāpēc praktiskās nodarbības organizē vidē, kurā klients ikdienā dzīvo un strādā, izmantojot atbilstošas metodes, piemēram:

- integrēta apmācības vide, kurā teorētiskie aspekti tiek demonstrēti darbībā;
- princips *stāstīt- rādīt- darīt*;
- praktiskās darbības periodiski atkārtot un iegūtās zināšanas nostiprināt;
- īstu lietu un priekšmetu lietošana praktiskajās nodarbībās (piemēram, īsta nauda, mazgāšanas līdzekļi, darba piederumi u.c.);
- lomu spēles (piemēram, „veikals”, “darba intervija”, dažādu situāciju izspēle);
- pašu gatavotie apmācības un darba materiāli (piemēram, klūgu vākšana un sagatavošana pīšanas nodarbībai, recepšu veidošana ar zīmējumu vai foto palīdzību u.c.);
- pieredzēto situāciju analīze, īsi stāsti no personīgās dzīves un labāko risinājumu modelēšana;
- video un audio materiālu izmantošana;
- piktogrammu, attēlu, fotogrāfiju lietošana, jo īpaši apgūstot orientēšanās prasmes telpā un vidē;
- individuālās nodarbības un konsultācijas, īpaši gadījumos, kad ir runa par klienta personīgo dzīvi vai seksualitāti, higiēnas prasmju attīstīšanu;
- esošo spēju un prasmju apmācības procesā rezultātu uzslavēšana, izvairoties no darbību, kuras klients nespēj paveikt, pieminēšanas;
- pozitīvu pamudinājumu izmantošana – uzslavas, atzinība – pozitīvu emociju un prieka paušana par paveiktajām darbībām;
- darbs grupās, konkrētu risinājumu meklējumos;
- patstāvīgi darbi;
- dažādu psihosociālās rehabilitācijas metožu pielietošana (kustību, mākslas, krāsu terapijas);
- dažādu institūciju apmeklējumi - veikals, banka, kafejnīca, pasts u.c.;
- ekskursijas, izbraucieni, viesu aicināšana un uzņemšana u.tml.

Lai sekmīgi īstenotu praktisko darbu, ņem vērā sekojošus labās prakses principus:

- apmācību process ir mērķtiecīgs, sastāv no dažādām komponentēm, kas veicina klienta dažādu iemaņu un spēju attīstību;
- organizējot apmācības, klientus sadala grupās pēc klientu garīgo traucējumu veida – psihiskā saslimšana vai garīgās attīstības traucējumi – un to smaguma pakāpes (attiecīgi I un II aprūpes līmenis, III un IV aprūpes līmenis), precīzi nosakot grupas vajadzības, apmācību intensitāti un plānojamo ilgumu. Ja klientam ir kombinēti traucējumi, primārais ir smagākā traucējuma veids;
- plānojot nodarbības, ņem vērā nodarbību un darbību secīgums, savstarpējo mijiedarbību, periodiski atkārtojot apgūtās prasmes un iemaņas, pārliedzinoties, ka komponente ir apgūta atbilstoši plānotajam;
- darbs ar klientu tiek balstīts uz viņa spēju un prasmju attīstīšanu (nevis nespējas uzsvēršanu);
- katram klientam ir izstrādāts viņam atbilstošs individuālais plāns apmācības programmas komponentu apguvei;

- apgūtās iemaņas tiek veiktas reālā vidē, nostiprinot tās arī līdzīgās situācijās un vidē (piem., ēdiena pagatavošana klienta virtuvē, ēdiena pagatavošana ceļojumā vai brīvā dabā);
- visi norādījumi tiek izteikti secīgi, pa vienam (nevis vairākas darbības vienlaicīgi), skaidri, klientam saprotamā valodā (tai skaitā vieglajā valodā vai ar piktogrammām, attēliem, fotogrāfijām);
- klientam tiek atvēlēts viņam nepieciešamais laiks konkrētās darbības veikšanai (ja kāds ir paveicis savu darbību ātrāk un grupa nevar virzīties tālāk, jo kāds vēl nav kaut ko izdarījis, grupas dalībnieki tiek nodarbināti ar cita veida aktivitātēm, lai netraucētu grupas dalībniekam pabeigt iesākto);
- grupas nodarbības notiek laipnā, atbalstošā emocionālā fonā.

Nav ieteicams:

- organizēt nodarbības ilgākas par 30 minūtēm (neattiecas uz publisko pasākumu apmeklēšanu, dažādiem izbraukumiem, piedalīšanos saturīga brīvā laika (koncerti, sporta pasākumi u.tml.) organizēšanas pasākumos);
- steidzināt procesus, neļaujot paveikt iesākto līdz galam;
- organizēt teorētiskas lekcijas bez maņu (redze, dzirde, smarža, garša, oža un tauste) attīstošiem materiāliem un praktiskām nodarbībām;
- organizēt nodarbības klientam nepazīstamā vidē, ja tas nav saistīts ar apgūto zināšanu nostiprināšanu.

Nodarbību biežums un regularitāte

Nodarbību biežums un regularitāte ir atkarīgi no klientu spējām un prasmēm. Darbības, kas saistītas ar ikdienas rituālu – rīta tualete, ģērbšanās, istabas sakārtošana u.tml. - ir regulāras ikdienas nodarbības, kuras tiek organizētas klienta dzīvojamajā telpā, neuzsverot, ka tā ir programmas apguves sastāvdaļa. Ja klientam ir pietiekošas iemaņas, lai šīs darbības veiktu patstāvīgi, darbinieks pārjautā klientam, kā viņam ir veicies, pārliecinās, ka viss paveikts atbilstošā kvalitātē, un nepieciešamības gadījumā palīdz uzlabot un nostiprināt prasmes.

Ikdienā tādas iegūtās prasmes, kā ēdiena pagatavošana, galda klāšana, apavu un drēbju mazgāšana un kopšana, attīsta un trenē regulāri programmas īstenošanas laikā.

Pārējās nodarbības organizē atkarībā no klienta sagatavotības. Klientu attieksme, iepriekšējā pieredze, fiziskās spējas, garīgā attīstība tiek ņemtas vērā, lai gadījumā, ja kādas iemaņas tiek apgūtas lēnāk, nodrošinātu to apgūšanai ilgāku laiku.

Grupas lielums

Lai veicinātu nepieciešamo prasmju apguvi, tai skaitā attieksmes un uzvedības maiņu, grupas veido mazas un pārskatāmas - 3-4 klienti. Ja apgūstamā tēma vairāk saistīta ar vizuālā vai audio materiāla izmantošanu, grupa var būt lielāka - līdz 10 klientiem. Atsevišķos gadījumos, kad ir paredzēta lielāku publisko pasākumu apmeklēšana, piedalīšanās ekskursijās, koncertos, pārgājienos, grupas lielums var variēties no 10 līdz 20 klientiem, atkarībā no grupas spējām darboties kopā un nodrošināt kārtību.

Pārrunājot tēmas, kas saistītas ar personīgo dzīvi un seksualitāti, personīgo higiēnu, klientiem nodrošina individuālas nodarbības.

Telpas un iekārtojums apmācību laikā

Strādājot ar grupu, ir nepieciešamas piemērotas telpas konkrētās tēmas apguvei.

Ja ir iepļānota situācijas analīze, viedokļu apmaiņa, pieredzes stāstu stāstīšana, krēslus var izvietot aplī.

Ja plānota darbošanās ar materiāliem un priekšmetiem, telpā jāparedz/jānodrošina pietiekošs galdu vai virsmu skaits, pie kuriem veikt uzdevumus. Nepieciešamības gadījumā var izmantot tāfeles, uz kurām novieto vizuālo materiālu, radošos uzdevumus u.c.

Klientus iesaista telpas sakārtošanā pirms nodarbībām, kā arī pēc nodarbības.

Vērošana, dokumentēšana, iegūtās informācijas izmantošana apmācības procesa uzlabošanai

Grupas nodarbību vadītājs vēro klientus gan grupu darbā, gan citās darbībās, dokumentējot katra dalībnieka progresu, panākumus un šķēršļus programmas apgūšanā. Novērotais tiek izmantots par pamatu diskusijai un turpmākai programmas īstenošanai, lai noteiktu tēmas padziļinātai apguvei un apmācības metožu maiņai. Tāpat vadītājs seko līdzi klientu interesēm, iepazīstas ar viņu patstāvīgi veiktajiem darbiem, iesaistās viņus interesējošās spēlēs. Tādā veidā tiek iegūta papildus informācija par klientiem, kuru izmanto darbā ar konkrēto klientu vai klientu grupu.

Grupas nodarbības vadītājs veic pierakstus par nodarbībā paveikto, katra klienta individuālo veikumu, darbību raksturojumu, nepieciešamības gadījumā veido pierakstus, lai uzlabotu apmācības procesu.

Sagatavošanās grupas nodarbībām, situāciju pielāgošana grupai

Grupas nodarbību vadītājs pirms aktivitāšu izmantošanas tās rūpīgi pārdomā, ņem vērā pusceļa mājā notikušos notikumus, vēro klientu uzvedības, garastāvokļa un veselības izmaiņas, pielāgojas situācijai, grupas vajadzībām, interesēm un problēmu aktualitātei.

Nepieciešamības gadījumā grupa var vienoties par noteikumiem, ko ievēro katrs dalībnieks. Noteikumos ietver sekojošo:

- kā katrs dalībnieks piedalās procesos;
- kā notiek savstarpējā komunikācija grupas nodarbības laikā, vai tiek uzklauti citi grupas dalībnieki;
- ka citu dalībnieku aizvainošana vai citāda nepieņemama uzvedība nodarbību laikā nav pieļaujama;
- ja grupas nodarbībā tiek pārrunātas kādas personīgās tēmas, tās netiek pārstāstītas citiem vai publiski iztirzātas;
- ka katram grupas dalībniekam ir tiesības uz savu personīgo viedokli, taču tas nevar būt klaji aizskarošs vai kaitējošs citiem grupas dalībniekiem.

Noteikumus izstrādā kopā visa grupa, savstarpēji vienojoties. Noteikumus var papildināt darba procesā, kā arī mainīt, izslēdzot nevajadzīgo.

Metodes grupas nodarbībās

Vadot grupas nodarbības, parasti tiek ieteikts nodarbību sākt ar apli, katram izsakoties, kas ar dalībnieku noticis laika posmā starp notiekošo un pagājušo vienas tēmas nodarbību. Pirms tēmas turpināšanas ieteikums grupai atgādināt, kas apgūts iepriekšējā reizē, vai ir kādas problēmas ar apgūto, vai ir nepieciešams kaut ko no iepriekš apgūtā atkārtot.

Nodarbību ieteicams beigt ar pārskatu par to, kas ir noticis nodarbības laikā.

Var tikt ieviestas īpašas tradīcijas, piemēram, īpaša atzinības izteikšana, kad klientam kaut kas izdodas u.c.

6. Sadarbības veidošana ar citām institūcijām un privātpersonām

Starpnozaru un starpinstitūciju sadarbība ir dažādu institūciju un speciālistu, kā arī privātpersonu koordinēta darbība kopīgu mērķu sasniegšanai. Sadarbības mērķis, sniedzot pakalpojumu pusceļa mājā, ir veidot atbalsta resursu tīklu un vispusīgas informācijas

pieejamību klientiem gan pakalpojuma saņemšanas laikā, gan arī pēc pakalpojuma sniegšanas izbeigšanas.

Vadlīnijās tiek uzsvērti nozīmīgākie sadarbības partneri – klienta piederīgie, sociālais dienests, sabiedrībā balstīto sociālo pakalpojumu sniedzēji attiecīgajā pašvaldībā, bet ir atbalstāma arī citu sadarbības partneru iesaiste. Lai sadarbības veidotos pēc iespējas sekmīgāk, ievērojami daži priekšnoteikumi, piemēram:

- 1) klienta orientēta pieeja – vienošanās ar partneriem, tai skaitā klientu un viņa ģimenes locekļiem, par sabiedrībā balstīto sociālo pakalpojumu saņemšanu;
- 2) vienota izpratne par klienta individuālajām vajadzībām un nepieciešamā atbalsta apjomu;
- 3) speciālistu savstarpējā uzticēšanās un skaidri definētas kompetences;
- 4) informācijas aprīte klienta labākajās interesēs;
- 6) diskusijas, viedokļu apmaiņa un citas komunikācijas formas, lai novērstu potenciālos šķēršļus un riskus;
- 7) katra sadarbības partnera informētība par sadarbības partneriem un modeli kopumā, klienta situācijas risinājumiem.

6.1. Sadarbība ar pašvaldības sociālo dienestu, kurš pēc pakalpojuma sniegšanas izbeigšanas, nodrošina atbalstu klientam

Pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar pašvaldību (t.sk. pašvaldības sociālo dienestu), kura ir pieņēmusi lēmumu par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma institūcijā piešķiršanu¹⁰ un uz kuru klients pārcelsies pēc pakalpojuma pusceļa mājā saņemšanas izbeigšanas. Gadījumā, ja klients ir izvēlējies pārcelties uz pastāvīgu dzīvesvietu citas pašvaldības administratīvajā teritorijā, nevis to, kura ir pieņēmusi lēmumu par ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas pakalpojuma institūcijā piešķiršanu, sadarbojas ar tās pašvaldības sociālo dienestu, kuras administratīvajā teritorijā būs viņa jaunā dzīvesvieta.

Pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar klienta pašvaldību visa pakalpojuma īstenošanas laikā. Sadarbības ietvaros pakalpojuma sniedzējs:

- 1) informē sociālo dienestu par to, ka klients ir izteicis vēlmi atgriezties un saņemt pakalpojumu dzīvesvietā;
- 2) veido kopīgu starprofesionāļu komandu un komisiju klientu prasmju un spēju izvērtēšanai;
- 3) noskaidro, kādās jomās klientam būs nepieciešams atbalsts, saņemot sabiedrībā balstītus sociālos pakalpojumus dzīvesvietā, un plānojamo atbalsta apjomu;
- 4) aicina pašvaldību pārstāvjus uz informatīvajiem pasākumiem un diskusijām, kas saistītas ar klientu patstāvīgās dzīves uzsākšanas nodrošināšanas jautājumiem;
- 5) palīdz klientam iepazīties un nokļūt līdz potenciālai dzīvesvietai vai sabiedrībā balstītā sociālā pakalpojuma saņemšanas vietai attiecīgajā pašvaldībā;
- 6) veic citas darbības atbilstoši klienta vajadzībām un priekšlikumiem, kas radušies sadarbībā ar pašvaldību, nodrošinot personas labāko sagatavošanos patstāvīgai dzīvei.

¹⁰ Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 291 2.12. punktu sociālo pakalpojumu sniedzējs nodrošina „sadarbību ar klienta pašvaldības sociālo dienestu un citām institūcijām”.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.288 22.punktā noteikto sociālo pakalpojumu sniedzējs nosūta sociālajam dienestam klienta iesniegumu, klienta prasmju un spēju novērtējumu dinamikā, centra atzinumu, ka persona ir piemērota dzīvošanai grupu mājā un citus minētos dokumentus un informāciju.

Saskaņā ar MK noteikumu Nr.288 24.punktu lai izvērtētu klienta piemērotību dzīvošanai grupu mājā, institūcijas vadītājs var veidot klienta prasmju un spēju izvērtēšanas komisiju, kurā iekļauj pašvaldības sociālā dienesta pārstāvi

6.2. Sadarbība ar klienta piederīgajiem

Pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar klienta piederīgajiem, lai tie kļūst par motivējošo resursu klienta patstāvības atgūšanā, nepieciešamības gadījumā sniegtu atbalstu gan pakalpojuma saņemšanas laikā, gan arī klientam uzsākot patstāvīgu dzīvi sabiedrībā.

Lai veicinātu piederīgo izpratni par klienta patstāvīgās dzīves atgūšanas iespējām, pakalpojuma sniedzējs:

- organizē informatīvos pasākumus un diskusijas par deinstitucionalizācijas jautājumiem;
- sniedz individuālas konsultācijas par sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu mērķi, uzdevumiem un saturu;
- skaidro piederīgajiem par viņu iespējamo kompetenci un iesaistīšanās jomām, nodrošinot klientam pilnvērtīgu pāreju uz pastāvīgu dzīvi pašvaldībā;
- organizē „atvērtās nodarbības” (uzaicina piederīgos uz atsevišķām nodarbībām);
- aicina piederīgos uz kopīgiem svētkiem un pasākumiem;
- aicina piederīgos uz klientu darbu izstādēm, koncertiem, izrādēm un citiem pasākumiem, kuros var redzēt klientu paveikto;
- iesaista klienta nākamās dzīves vietas vai sabiedrībā balstīta sociālā pakalpojuma saņemšanas vietas apmeklējumos;
- veic citas darbības atbilstoši klienta labākajām interesēm.

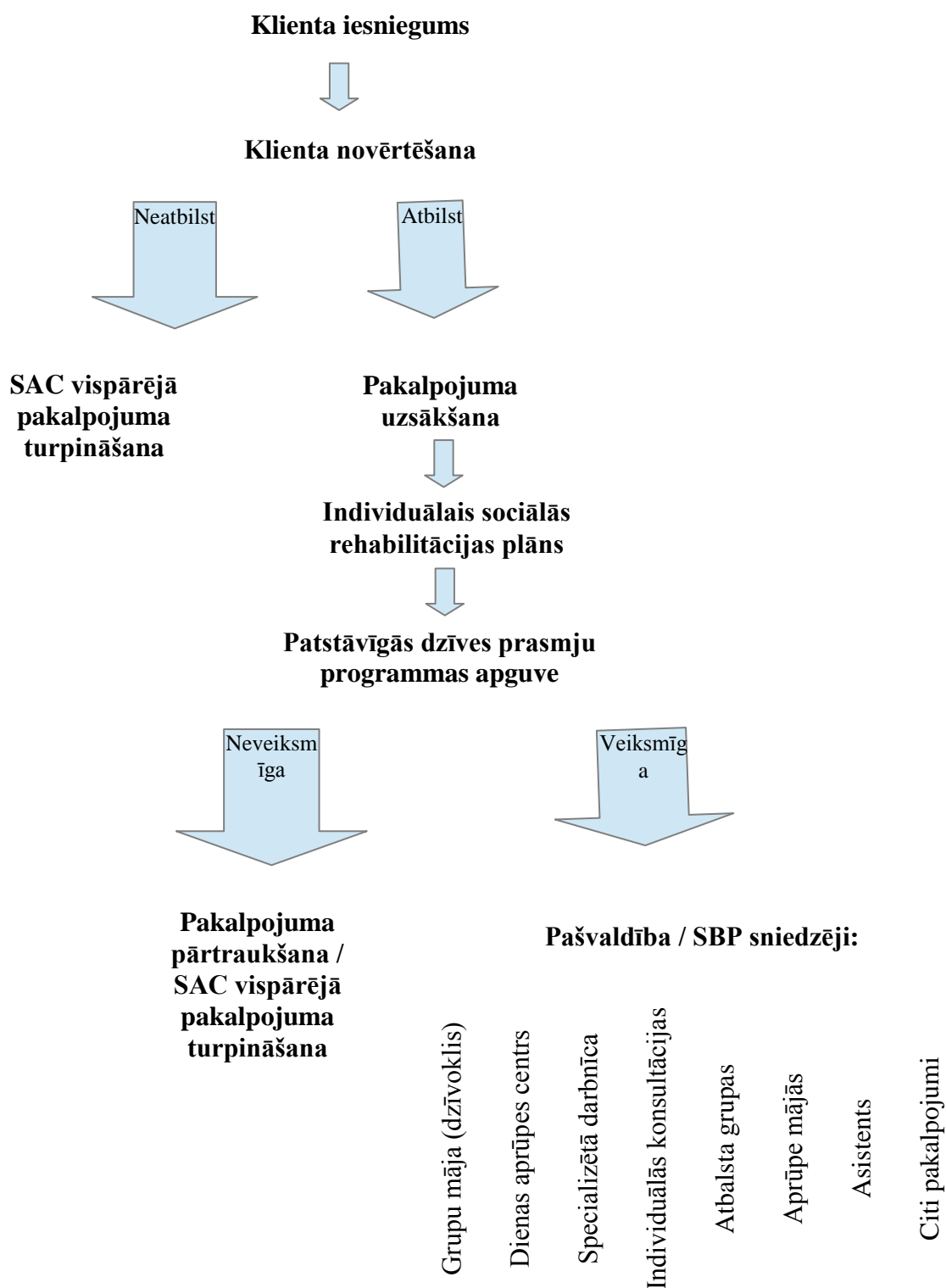
6.3. Sadarbība ar sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzējiem

Pakalpojuma sniedzējs sadarbojas ar sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzējiem, lai nodrošinātu pēctecīgu, klienta vajadzībām piemērotāko sociālo pakalpojumu saņemšanu pēc pakalpojuma sniegšanas izbeigšanas.

Sadarbības veidi ar sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzējiem, t.sk. nevalstiskajām organizācijām, kuras darbojas personu ar garīga rakstura traucējumiem interešu jomā, ir atkarīgi no sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzēja darbības virziena un viņu iekšējiem resursiem. Veidojot sadarbību, pakalpojuma sniedzējs vienojas par sadarbības jomām un kompetencēm. Pakalpojumu sniedzējs sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzēju, atbilstoši tā kompetencei, iesaista:

- dzīves prasmju apguves programmas īstenošanas aktivitātēs,
- klientu novērtēšanas komisijas darbā un klienta gatavības uzsākt citu pakalpojumu saņemšanu izvērtēšanā, ja tas ir potenciālais grupu mājas (dzīvokļa) pakalpojuma vai cita atbalsta sniedzējs,
- pašvaldības sociālo pakalpojumu pēctecības veidošanā un atbalsta plānošanā,
- klienta motivācijas pasākumu organizēšanā reintegrācijai sabiedrībā un darba tirgū,
- informatīvo pasākumu un diskusiju par deinstitucionalizācijas un reintegrācijas sabiedrībā jautājumiem organizēšanā,
- klientu izbraukumos uz sabiedrībā balstītu sociālo pakalpojumu sniedzēju organizācijām un NVO,
- kopīgu brīvā laika vai darba iemaņu apguves pasākumu organizēšanā,
- citās darbībās atbilstoši klienta labākajām interesēm.

Sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšana pusceļā mājā

Kritēriji pakalpojuma saņemšanai un patstāvīgās dzīves prasmju vērtējums (paraugs)

Novērtējumu veic sociālais darbinieks sadarbībā ar citiem speciālistiem.

Novērtējums: 0 - ir pilnībā aprūpējams, nav izpratnes par tēmu, **1** – nespēj pats veikt šo darbību, vajadzīga pastāvīga palīdzība; **2** – dara to ar atbalsta personas palīdzību; **3** – nav nepieciešama palīdzība, dara to patstāvīgi.

Ja kopējais punktu skaits, vērtējot klientu pusceļa mājas pakalpojuma saņemšanai piemērotību, ir mazāks par 50% no kopējā maksimāli iespējamā punktu skaita, pusceļa mājas pakalpojuma saņemšanu var atteikt.

Nr. p.k.	Kritēriji klientu atbilstības novērtēšanai pusceļa mājas pakalpojuma saņemšanai	Punktu skaits, uzsākot sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanu	Punktu skaits, patstāvīgās dzīves prasmju apguves vidusposmā	Punktu skaits, pēc patstāvīgās dzīves prasmju apguves programmas pabeigšanas
1.	personiskās naudas izlietojuma plānošana un iepirkšanās			
2.	ēdiena gatavošana un galda kultūra			
3.	dzīvojamo telpu un teritorijas uzkopšana			
4.	rūpes par savu apģērbu un apaviem			
5.	pašaprūpe un higiēna			
6.	izpratne par darba lomu cilvēka dzīvē, darba attiecībām un darba samaksu			
7.	orientēšanās apkārtējā vidē			
8.	saskarsme ar līdzcilvēkiem, pāra un grupas attiecības			
9.	Izpratne par ugunsdrošību, elektrodrošību un personas drošību			
10.	izpratne par veselību un veselīgu dzīvesveidu			
11.	izpratne par cilvēka tiesībām, pienākumiem un atbildību			
12.	izpratne par seksualitāti un tās paušanu			
13.	izpratne par brīvā laika aktivitātēm			
14.	izpratne par pietiekamu fizisko aktivitāšu un aktīva dzīvesveida nozīmi			
15.	darba prasmes un to apguve ¹¹			
	Punktu skaits kopā			

¹¹ var nevērtēt 3. un 4. aprūpes līmenim

Dzīves prasmju apmācības programmas paraugs

1. sadzīves un pašaprūpes iemaņu apgūšana un nostiprināšana:

1.1. personiskās naudas izlietojuma plānošana un iepirkšanās

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Ikdienas skaitītprasme	Attīstīt klienta spējas veikt matemātiskās darbības, izpratnes veidošana par lielumiem	Atpazīst skaitļus, jēdzienus „daudz – maz”, „vairāk – mazāk”, prot skaitīt un veikt matemātiskas darbības, atpazīst lielumus (attālums, distance, svars, daudzums, izmērs, lielums utt).
Naudas lietošana	Atpazīt un lietot banknotes un monētas, veikt maksājumus, iepazīstināt ar skaidro un bezskaidro naudu	Pazīst naudaszīmes, spēj noteikt kāda veida nauda (skaidra nauda, bezskaidras naudas norēķini) ir lietojama norēķinu veikšanā, spēj patstāvīgi vai ar atbalstu lietot naudas līdzekļus. Lieto gan skaidru naudu, gan norēķinu karti. Izmanto bankas, bankomātus, internetbankas u.tml pakalpojumus. Plāno pirkumus tuvākam un tālākam laika posmam (diena, nedēļa, mēnesis u.tml).
Iepirkšanās	Veicināt iepirkšanās iemaņas, attīstīt orientēšanās spējas preču un pakalpojumu klāstā	Spēj plānot iepirkumus, patstāvīgi iepērkas, orientējas preču un pakalpojumu klāstā, spēj salīdzināt cenas, spēj prioritizēt pirkumus, nepieciešamības gadījumā spēj ierobežot pirkumu skaitu un veidu, uzņemas atbildību par veiktajiem pirkumiem
Finanšu patstāvīga plānošana	Salāgot izdevumus un ienākumus, veicināt spēju izvēlēties nepieciešamās lietas, salīdzināt cenas	Spēj adekvāti novērtēt ienākumus un izdevumus, izvēlēties nepieciešamās lietas un atteikties no bezjēdzīgiem pirkumiem, salīdzināt cenu un kvalitāti, izvēlēties piemērotāko preci vai pakalpojumu
Kredītsaistības	Informēt par kredītsaistībām, to veidiem, atmaksas kārtību, riskiem	Ir informēts par kredītu ņemšanas iespējām, institūcijām, kuras tos izsniedz, zina, kur saņemt konsultācijas attiecīgā jautājumā, saprot atmaksas kārtību un riskus

Pielietojamās metodes - individuālais darbs, darbs grupās, lomu spēles (piemēram, virtuālā nauda, veikals u.tml), praktiskās nodarbības, video/audio materiālu izmantošana, situācijas/gadījumu analīze, veikalu, banku u.c. institūciju apmeklējumi.

1.2. ēdiena gatavošana un galda kultūra

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Ēdienreižu plānošana,	Palīdzēt apzināt un izprast uztura dažādību, veselīga uztura jēdzienu un ēdienkartes sastādīšanas principus	Izprot uztura dažādības nepieciešamību un sabalansēšanu, plāno ēdienreižu apjomu un secību, spēj izvēlēties atbilstoši gadījumam (ikdienu, svinības, brokastis, pusdienas, vakariņas).
Produktu atpazīšana un izvēle	Mācīt atšķirt svaigus produktus no bojātiem, ēdiena gatavošana no svaigiem produktiem un pusfabrikātiem	Orientējas produktu tirgū, spēj ievēlēt svaigus produktus un pusfabrikātus, atpazīst bojātus produktus, seko līdzi produktu lietošanas termiņiem.
Ēšanas prasmes	Attīstīt pašapkalpošanās spējas un ēšanas prasmes	Spēj kārtīgi ielikt ēdienu traukā, šķidrumu ieliet attiecīgā traukā, veidot porciju, ēdienu uzņemt pareizi (sakošļā, ēd nesteidzoties u.tml), nepieciešamības gadījumā ēdienu sadala mazākos gabalos.
Ēdienu gatavošana	Mācīt pagatavot ēdienu: aukstie ēdieni (salāti), sviestmaizes, zupas (karstās, aukstās), kartupeļu ēdieni, mērces, gaļas un zivju ēdieni (vārīti, cepti, sautēti, maltās gaļas ēdieni) dārzeņi, miltu un pākšaugu ēdieni (biezputras, makaroni, pankūkas), olu ēdieni, saldie ēdieni, dzērieni (tēja, kafija, kakao, sulas).	Gatavot ēdienus atbilstoši gadījumam (ikdienu, svinības, brokastis, pusdienas, vakariņas) Atpazīt un lietot garšvielas un garšaugus. Ir zināšanas par produktu uzglabāšanu un sagatavošanu ilgstošai uzglabāšanai (piem., ziemai).
Galda kultūra	Attīstīt ēdiena pasniegšanas prasmes - galda klāšana, galda piederumu lietošana, un uzvedību pie galda	Prot izvietot ēdienu traukus un uz galda, lietot galda piederumus, ievēro galda kultūru, prot apkalpot sevi un citus pie galda. Gatavojas gadskārtu un svētku (Ziemassvētki, Lieldienas, Līgo, dzimšanas dienas) svinēšanai.
Virtuves trauku kopšana	Attīstīt trauku, virtuves tehnikas, darba virsmu mazgāšanas un kopšanas prasmes.	Prot lietot virtuves tehniku, sakopj darba virsmu pēc ēdiena gatavošanas, nokopj un izmazgā traukus.

Pielietojamās metodes - praktiskās nodarbības.

1.3. dzīvojamo telpu un teritorijas uzkopšana

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Istabas/ mājas uzkopšana	Veidot izpratni par telpu uzturēšanu kārtībā, regulāri kārtot un tīrīt, veidot ērtu un skaidru lietu un priekšmetu izvietojumu	Spēj novērtēt telpu stāvokli, regulāri uzkopj un sakārto savas telpas (guļamistaba/ dzīvojamā istaba, virtuve, vannas istaba, tualete). Pareizi izvēlas un lieto kopšanas līdzekļus un tehniku (piem., putekļu sūcēju). Veido piemērotu un ērtu lietu un priekšmetu izvietojumu un glabāšanu – drēbes drēbju skapī, trauki trauku skapī, pārtika pārtikas plauktos utt. Ir izpratne par telpu mājīguma veidošanu – telpaugi un to kopšana, dekorī utt.
Gultas klāšana, gultas veļas maiņa	Veidot ikdienas rituālu ar gultas klāšanu	Prot izvēlēties gultas piederumus un gultas veļu, seko līdzi tās tīrībai, klāj un maina atbilstoši vajadzībai.
Teritorijas uzkopšana	Veidot izpratni par vides uzturēšanu kārtībā, veidot ērtu piekļuvi dzīvesvietai	Novērtē vidi, izvērtē nepieciešamību to kārtot, iesaistās vides sakārtošanas darbos (piem., lapu un sniega tīrīšana) utt. Šķiro atkritumus.
Ikdienas dzīvē nepieciešamo pakalpojumu un resursu nodrošināšana	Izpratnes veidošana par komunālo pakalpojumu pirkšanu, resursu nepieciešamību, sīko remontu veikšana	Ir izpratne par komunālajiem pakalpojumiem – siltums, ūdens, elektrība, atkritumu apsaimniekošana utt – un to iegādi, tai skaitā maksājumu veikšana. Ūdens un malkas sagāde, ja mājoklis ir ar daļējām ērtībām.

Pielietojamās metodes - praktiskās nodarbības.

1.4. apģērba mazgāšana, gludināšana un apavu kopšana

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Apģērba un apavu izvēle	Veidot izpratni par apģērba un apavu atbilstību gadījumam un gadalaikam	Ir izpratne par to, kas ir tīrs apģērbs un apavi, kā izvēlēties tos atbilstoši gadījumam (atšķir svētku, darba, ikdienas, sporta apģērbus un atbilstoši izvēlas), kā apģērbs un apavi ietekmē labsajūtu un saskarsmi ar citiem cilvēkiem, kur labāk iegādāties apģērbus un apavus.

Apģērba mazgāšana, žāvēšana, gludināšana, uzglabāšana	Mācīt šķirot, mazgāt un žāvēt un gludināt drēbes, pareizi tās uzglabāt	Mazgā savu apģērbu ar rokām, lieto veļasmašīnu, novērtē, kuras drēbes un kādā veidā ir mazgājamas, šķiro drēbes pēc to struktūras un krāsas, izvēlas vietu un veidu, kur un kā labāk žāvēt. Izvēlas un ieto piemērotākos mazgāšanas līdzekļus. Lieto gludekli, izvēlas piemērotāko temperatūru. Ievērot drošības noteikumus lietojot gludekli un veļas dēli, drēbes saloka un novieto attiecīgos plauktos. Ir informēts par apģērbu, kas nebūtu mazgājams mājas apstākļos un būtu tīrāms ārpus mājas Veic sīkus apģērba remontus – salāpa, piešuj pogas utt.
Apavu kopšanas	Mācīt tīrīt un kopt apavus	Seko līdzī apavu tīrībai, tīra un kopj tos pēc lietošanas, atbilstoši uzglabā tos, ja ilgāku laiku tie netiek lietoti

Pielietojamās metodes - praktiskās nodarbības.

1.5. pašaprūpe un personīgā higiēna

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Personīgā higiēna	Veicināt klientu prasmi veikt pašaprūpi pareizi un patstāvīgi (mazgāšanās, matu un nagu kopšana, mutes dobuma higiēna, higiēna menstruāciju laikā, skūšanās), lietot tualeti, lietot palīglīdzekļus, ja ir tāda nepieciešamība	Veic pašaprūpi patstāvīgi vai lūdz citu personu palīdzību tās veikšanā.
Ģērbšanās prasmes	Veicināt klientu patstāvīgi apģērbties un noģērbties, lietot palīglīdzekļus, ja ir tāda nepieciešamība	Patstāvīgi vai ar palīdzību apģērbjas un noģērbjas, spēj pogāt pogas un aiztaisīt rāvējslēdzēju

Pielietojamās metodes- praktiskās nodarbības, individuālais darbs.

2. prasmju apgūšana un klienta izglītošana:

2.1. izpratne par darba lomu cilvēka dzīvē, darba attiecībām un darba samaksu

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Darba loma un darba attiecības	Informēt un veidot izpratni par darba lomu un darba attiecībām	Ir izpratne par darba attiecību veidošanu – kā pieteikties darbā, darba līgums un citi dokumenti, darbinieka tiesības un pienākumi, darba alga un tās veidošanās.
Savu spēju un motivācijas noteikšana	Palīdzēt noteikt intereses, motivāciju un spējas iekļauties nodarbinātības aktivitātēs	Ir apzinājies savas darba prasmes, un spējas apgūt jaunas iemaņas vai esošos ierobežojumus, apzinās savu darba motivāciju un intereses.

Pielietojamās metodes- individuālais darbs, darbs grupās, lomu spēles (darba devējs/darbinieks), tikšanās ar uzņēmējiem un darbiniekiem, darba devēju apmeklējumi u.c.

2.2. orientēšanās apkārtējā vidē

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Orientēšanās telpā, ēkā, tuvākā un tālākā teritorijā	Veicināt pārvietošanās un orientēšanās spēju attīstību	Patstāvīgi vai ar citas personas palīdzību pārvietojas, orientējas pēc esošajiem vides objektiem vai piktogrammām, spēj atrast interesējošo objektu, uzprasīt ceļu, saprot virzienus, lieto sabiedrisko transportu, spēj patstāvīgi nokļūt līdz vajadzīgajam objektam - atrast ceļu uz veikalu, autobusa pieturu, pastu, atgriezties atpakaļ.
Pārvietošanās nepazīstamā vidē	Attīstīt prasmi meklēt palīdzību neskaidrību jautājumos	Ir zināšanas par karšu, katalogu, interneta un sabiedrībā sastopamo piktogrammu lietošanu, spēj lūgt palīdzību un to pieņemt, lieto telefonu un citus saziņas līdzekļus
Drošības pasākumu ievērošana pārvietojoties	Sniegt informāciju par drošības pasākumiem	Ievēro ceļu satiksmes noteikumus, lieto atstarojošās vestes un priekšmetus, pārvietojoties autotransportā lieto drošības jostas

Pielietojamās metodes- praktiskās nodarbības, video/audio materiālu izmantošana, situācijas/gadījumu analīze, dažādu institūciju apmeklēšana, ekskursijas, orientēšanās pasākumi.

2.3. saskarsme un komunikācija

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
-----------	----------	-------------------------

Cilvēks kā individualitāte	Viecināt izpratni par cilvēku kā sabiedrisku būtni	Uztver sevi sevi kā individualitāti, ir izpratne par cilvēka attiecībām ar sabiedrību, ka cilvēki ir atšķirīgi, spēj pieņemt atšķirīgo
Saskarsmes prasmes	Attīstīt klienta saskarsmes un izteikšanās (arī lasīt un rakstīt) prasmi	Prot lasīt un izprast lasīto, spēj izteikties saprotamā valodā, iekļauties sarunā, prot iepazīstināt ar sevi (gan mutiski, gan rakstiski), izprot dažādus neverbālos signālus (sejas mīmiku, balss toņa, žestu un pozu nozīmi), adekvāti reaģēt uz to.
Tuvu attiecību veidošana	Veicināt tuvāku kontaktu veidošanu – draugi, istabas biedri, radi.	Prot veidot tuvākas attiecības un uzturēt kontaktus, piedalās kopīgu pasākumu plānošanā un piedalās tajos, spēj darboties grupā
Emociju un dusmu vadīšana	Veicināt izpratni par dažādām emocijām, to izpausmēm, attīstīt prasmes vadīt dusmas	spēj atpazīt citu cilvēku izjūtas un parādīt savas, spēj veidot labvēlīgas un uzticības pilnas attiecības, nepieciešamības gadījumā norobežoties no nelabvēlīgām attiecībām un risināt domstarpības, atpazīst savas dusmu izpausmes un spēj kontrolēt tās.

Pielietojamās metodes - individuālais darbs, darbs grupās, lomu spēles, praktiskās nodarbības, video/audio materiālu izmantošana, situācijas/gadījumu analīze.

2.4. ugunsdrošība, elektrodrošība un personas drošība

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Ugunsdrošība	Veidot izpratni par riskiem un rīcību ugunsnelaimes gadījumā	Ir informēts un izprot ugunsdrošības noteikumus, spēj adekvāti reaģēt ugunsdrošības signalizācijas iedarbošanās un iespējamā ugunsgrēka gadījumā.
Elektrodrošība	Veidot izpratni par elektroierīcēm un to drošu lietošanu	Ir izpratne par drošu rīkošanos ar elektroierīcēm, zina, kā rīkoties ierīču bojājuma gadījumā.

Personas drošība	Veidot izpratni par personiskās drošības nodrošināšanu	Ir informēts, kā pasargāt sevi no negadījumiem un nelaimes gadījumiem (uz ceļiem, uz ūdens, bīstami objekti utml), vardarbības, uzbrukuma u.c. veida situācijām, spēj novērtēt iespējamos riskus, rīkoties šādās situācijās meklēt palīdzību, prot izsaukt palīdzību sevis un citu glābšanai, spēj brīdināt citus par bīstamību un palīdzēt apdegumu, traumu, apsaldējumu, sasitumu u.c. gadījumos.
------------------	--	---

Pielietojamās metodes - darbs grupās, lomu spēles, praktiskās nodarbības, video/audio materiālu izmantošana, situācijas/gadījumu analīze.

2.5. veselība un veselīgs dzīvesveids

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Veselība	Apgūt un pielietot prasmes kā rūpēties par savu veselību	Zina savas pamatsaslimšanas atpazīst saslimšanas simptomus, apmeklē ģimenes ārstu, psihiatru, citus speciālistus, izpilda ārstniecības personu norādījumus
Medikamentu lietošana	Veicināt adekvātu medikamentu lietošanu	Saprot medikamentu lietošanas nozīmi, atpazīst un pareizi/regulāri lieto medikamentus, ir informēts par iespējamajām medikamentu blakusparādībām un zina kā rīkoties;
Veselīgs dzīvesveids	Sniegt informāciju par pareiza uztura, fizisko aktivitāšu, dažādiem atkarības veidiem un kaitīgiem ieradumiem un to sekām	Izprot un cenšas ievērot pareizas ēšanas principus, ikdienā ir fiziski aktīvs (pastaigājas, spēlē aktīvās spēles) nelieto atkarību izraisošas vielas, nav raksturīgi kaitīgie ieradumi.

Pielietojamās metodes- individuālais darbs, situācijas/gadījumu analīze, konsultācijas pie ārstniecības personām un to apmeklējumi.

2.6. tiesības, pienākumi un atbildība

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
-----------	----------	-------------------------

Cilvēka tiesības un pienākumi	Radīt priekšstatu par vispārējām cilvēka tiesībām un pienākumiem, personu ar invaliditāti tiesību ievērošanu	Ir izpratne par saviem pienākumiem un tiesībām, spēj meklēt atbalstu tiesību aizskāruma gadījumā, respektē citu personīgo dzīvi un prasa to no citiem, ievēro sabiedrībā noteiktās rakstītās un nerakstītās normas, prot formulēt un aizstāvēt savs tiesības, zina savus pienākumus un pilda tos,.
Atbildība	Veicināt izpratni par lēmumu pieņemšanu un atbildības uzņemšanos	Piedalās lēmumu pieņemšanas procesā, spēj uzņemties atbildību par savu rīcību, uzvedību, pieņemtajiem lēmumiem.

Pielietojamās metodes- individuālais darbs, darbs grupās, situācijas/gadījumu analīze.

2.7. cilvēka seksualitāte

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Seksualitāte, seksuālās attiecības	Veidot izpratni par seksualitāti, tai skaitā par savu, un tās paušanu	Ir priekšstats par seksualitāti un tās funkcijām, izprot savu seksualitāti, spēj adekvāti to saprast un izpaust
Ar dzimuma piederību saistītās ķermeņu funkciju, rakstura un uzvedības iezīmes	Veidot izpratni par vīrieša un sievietes fizioloģiskajām atšķirībām un vajadzībām	Izprot savu ķermeni, veido izpausmes un uzvedību atbilstoši savam dzimumam, respektē cita dzimuma atšķirību un respektē to, izprot vispārpieņemtās normas vīrieša un sievietes uzvedībā
Kontracepcijas līdzekļi un seksuāli transmisīvās saslimšanas	Sniegt informāciju par kontracepcijas līdzekļiem un lietošanu	Spēj izprast personīgās veselības nozīmīgumu seksuālajās attiecībās, kontracepcijas līdzekļu daudzveidību un piemērotību, un lietošanas nepieciešamību, zina un ievēro, kā izsargāties no nevēlamas grūtniecības. Ir informēts par seksuāli transmisīvām slimībām un saslimšanas iespējām.
Seksuālu attiecību veidošana	Radīt priekšstatu par veselīgu seksuālo attiecību veidošanu	Ir priekšstats par publisko un personisko pāra attiecībās, par citādu seksualitāti (homoseksualitāte, biseksualitāte un seksuālajām patoloģijām).
Seksuālā uzmācšanās un pāridarījumi	Sniegt informāciju par neatbilstošām seksuālās uzvedības izpausmēm un iespējām pasargāt sevi no tām	Spēj atpazīt seksuālas vardarbības riskus, spēj paust savu noraidošo attieksmi pret šādiem gadījumiem un mazināt risku kļūt par seksuālās vardarbības upuri.

Pielietojamās metodes- individuālais darbs, darbs grupās, lomu spēles, video/audio materiālu izmantošana, situācijas/gadījumu analīze, speciālistu konsultācijas.

2.8. brīvā laika pavadīšana

Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Informēt par brīvā laika pavadīšanas iespējām, to veidiem, sabiedriskiem un kultūras pasākumiem. Palīdzēt plānot un organizēt brīvo laiku atbilstoši interesēm. Veidot svētku svinēšanas tradīcijas	Apzinās savas intereses, prot atrast brīvā laika pavadīšanas iespējas ārpus iestādes un izmanto tās, piedalās gan publiskos pasākumos, gan individuālos pasākumos (piemēram, makšķerēšana, ogu, sēņu lasīšana), piedalās tradīciju un svētku organizēšanā un svinēšanā, rīko savas svinības, viesojas pie citiem, apmeklē mūzikas, mākslas, deju, sporta vai cita veida nodarbības.

Pielietojamās metodes- publisko pasākumu rīkošana un apmeklēšana, gadskārtu tradīciju svinēšana, svētku rīkošana u.c.

2.9. pietiekamu fizisko aktivitāšu un aktīva dzīvesveida nozīme

Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Veicināt aktīvu dzīvesveidu un iesaistīšanos fiziskās aktivitātēs	Klients atbilstoši savām fiziskajām spējām piedalās fiziskās un sporta aktivitātēs, dodas pastaigās, regulāri atrodas svaigā gaisā.

Pielietojamās metodes- fizisko aktivitāšu nodarbības, pastaigas, ekskursijas, sporta spēles.

3. darba prasmju apguve

Apakštēma	Uzdevumi	Sasniedzamais rezultāts
Darba uzdevumu izpratne un izpilde	Veicināt klienta darba uzdevumu izpratni un to izpildi	Iesaistās nodarbinātības aktivitātēs, prot uztvert paskaidrojumus un koncentrējas uz darba uzdevumu izpildi, prot plānot secīgu uzdevumu izpildi, izmanto darba rīkus un inventāru atbilstoši darba uzdevumam.
Darba vides prasību ievērošana	Veicināt klienta izpratni par darba vides prasībām un to ievērošanas nozīmi	Prot ievērot darba laiku un režīmu (cik stundas jāstrādā, pusdienas pārtraukums, atpūta darba laikā), ievēro darba drošības noteikumus, ievēro iekšējās kārtības noteikumus un pilda amata aprakstā norādītos pienākumus.
Uzvedības normu ievērošana darba vietā	Apgūt un ievērot uzvedības normas darba vietā	Nepieciešamības gadījumos spēj meklēt palīdzību darba uzdevumu izpildei, prot uzturēt kārtību darba vietā, sadarboties ar kolēģiem un darba devēju, uztver kritiku un atbild par paveikto darbu.
Sevis pieteikšana darba tirgū	Veicināt klienta spēju pieteikties darba tirgū un uzsākt patstāvīgu darba dzīvi	Prot prezentēt sevi darba intervijas laikā, izprot darba ņēmēja un darba devēja attiecību veidošanu, izprot savas darba spējas un vēlmes (strādāt viens, kolektīvā, fizisku vai cita veida darbu).

Pielietojamās metodes - individuālais darbs, darbs grupās, darba devēja apmeklējumi, iesaistīšanās nodarbinātības aktivitātēs, patstāvīgs darbs.

Prasmju apguves paraugs darbnīcu veidā

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

Apmācību programma "Floristika"¹²

Programmas mērķis. Sniegt zināšanas un apgūt praktiskas iemaņas dažādās radošās nodarbībās – floristikā. Veicināt estētiskas gaumes veidošanos un izpratni par skaistumu, veicināt radošu prasmju attīstību un iniciatīvu. Motivēt lietderīgi izmantot savu laiku.

Programmas uzdevumi.

Iepazīstināt:

- Ar darba drošības noteikumiem
- Ar teorētiskām zināšanām floristikā, vizuālajā mākslā
- Ar praktiskām iemaņām radošajās nodarbībās
- Ar dažādiem dekoratīviem izstrādājumu veidiem

Mācīt:

- Izmantot savas prasmes, zināšanas un iemaņas
- Lietderīgi izmantot savu laiku
- Kā pareizi ievērot darba drošības noteikumus
- Pareizi lietot darba rīkus un materiālus
- Sapratni par resursu ekonomisku izmantošanu
- Uzturēt darba vietu kārtībā
- Pārdomātu rīcību un rūpīgu darbību

Veidot:

- Pareizas darba iemaņas
- Darba kultūras iemaņas
- Patstāvību, iegūto zināšanu, prasmju un vērtību pielietojumu savā dzīvē
- Atbildīgas attieksmes veidošanos pret darbu, sevi un citiem
- Saskarsmes prasmes un sadarbības spējas

Programmas organizācija:

Regulārs individuāls darbs visa gada garumā, teorētiskās nodarbības 45 minūtes reizi nedēļā, praktiskās pēc nodarbības vajadzības.

Izmantojamās metodes:

- Pārrunas
- Vizuāla izskaidrošana
- Uzskates metodes
- Vingrinājumu metodes

¹² Paraugs no VSAC „Kurzeme” ESF līdzfinansētā projekta Nr.1DP?1.4.1.2.4./10APIA/NVA007 „Esošo pakalpojumu pilnveidošana un jauna attīstīšana darbam ar personām ar funkcionāliem traucējumiem VSAC filiālēs” ietvaros izstrādātās metodikas

- Situāciju analīze
- Individuāls, praktisks darbs
- Grupu darbs
-

Izmantojamie materiāli un darba rīki

Pielietojamie darba rīki: nazis, papīra grieznes, dārza grieznes, asknaibles, plakanknaibles, lineāls, mērlenta, cirkulis, zīmulis, līmpistole, rāmīši, īlens, adatas attiecīgu darbu veikšanai u.c.

Pielietojamie materiāli: papīrs, kartons tehniskais, kartons krāsainais, dažādas līmes, „oāze”, līmlente, stieple tehniskā, stieple dekoratīvā, smilšpapīrs, dažādas krāsas, zīmuļi, dažādas krāsas, otas, gliteri, diegi, dzijas, auklas, FIX lenta, trauki, vāzes, podiņi, lietotas kārbīņas, iesaiņojamais papīrs, vilnas kārsums, putuplasts, salvetes, kreppapīrs, zīdpapīrs u.c.

Dabas materiāli: dažādi grieztie ziedi, lapas, klūgas, zari, smiltis, akmentiņi, salmi, stieбри, niedres, sūnas, čiekuri, kastaņi, ozolzīles, koku mizas, gliemežvāki, dažādi sausie augi u.c.

Mākslīgie materiāli: ziedi, skeletizētas lapas, dekoratīvas lentas, dabiskās šķiedras (rafija, sizāls, džuta), spalvas, pērles, dekoratīvi aksesuāri, koka virpotas detaļas, u.c.